

In laudem Victoris ORBANI

avagy

ORBÁN Viktor dicséretére¹

A magyar anyanyelv- és kultúra-tulajdonosok közössége nevében, mint *alapító közmagyar*
ORBÁN VIKTORNAK, Magyarország miniszterelnökének
„A legmagyarabb nyelvű közéleti személyiség”
címet adományozom.

Kelt Kiskunmajsán, 2024. Adventjében
Dr. Győri-Nagy Sándor

Nyelvészeti méltatás:

<https://moef.hu/mof-eki/makk/kozlesek/in-laudem-victoris-orbani/>

INDOKLÁS:

Döntésünket nem *elvont, igazol(hat)atlan szaktudományos dogmák* vezették. Eltekintettünk olyan *„anyanyelvápolói”* szempontoktól, amelyek kimondatlanul is érvényesítik a ma még *„kötelezően”* kizáró(lagos) nyelvelméleti alapokat, mint *„a magyar nyelv és nép finnugor eredete és rokonsága”,* vagy a *„nyelvhelyesség”* megfoghatatlan és koronként változó szempontjai, *melyekből a nyelvészet beavatkozási jogokat* vezet le a maga számára az anyanyelvi közösség érzékeny belső világába.

Pedig az anyanyelvi közösség belső világának máig bűnösen elhanyagolt, föltáratlan nyelvéleti, *„mélyszerkezeti”* szabályrendszere van. Olyan *néptörténeti hosszútávon nyelviesült műveltségtartalmakkal²,* amelyeket ugyancsak nyelvelméleti (pozitivist) indoklással nyilvánított nemlétezőnek a nyelvészet. Pedig ezek nemcsak a beszélő közösség tudattartalmaitól, önképétől nem elválaszthatók.

Nem elválaszthatók attól a *Teremtés-szelettől* – hazától – sem, amely a magyar közösség életébe visszavonhatatlanul beleírta magát, és amelybe a nyelvi közösség mint *műveltségi közösség* is úgy gyökerezett bele, akár a fa az éltető földbe. Szentté és magyarrá téve magát az *éltető tájházat* is. Aki tehát az anyanyelvtől próbálja elválasztani az anyanyelvi közösséget, az a hazájától, Teremtés-szeletétől, Teremtőjétől is el akarja választani.

¹ Ezt a *laudációt* szándékosan helyezem *sajátosan magyar nyelv- és műveltségtörténeti közegbe.* Ki ne emlékezne *„nagyaságos gyarmathy Balassi Bálint úr”* (Breszt, Magvető, Bp., 1974.) hatvanegyedik énekére, mely hol *„In laudem confiniorum: Egy katonaének”* (Stoll-Eckhardt, Magyar Helikon, 1974:119), hol *„Egy katonaének: In laudem confiniorum”* (Kőszeghy-Szabó: Szépirodalmi, Bp. 1986:148–150) címmel jelent meg. A kevésbé latinos hagyományú németre a magyarok is *„Lob der Grenzhüter”* [=Határőrök dicsérete] címen fordították (Bostroem–Engl–Kahlau: Corvina, Bp., 1984:38–39). Megzenésítésekben jobbra *„A végek dicséretére: egy katonaének”* címen találjuk az interneten, ahogy a rendszerváltás előtti középiskolai magyar irodalom-tankönyvekben. A *„dics-”* gyökű szömegfelelőinkből *Benedek Attila* megszívlelhető anyanyelvóvó ajánlásai jegyében választottam. Lásd: *Benedek: Anyanyelvünk védelmében.* MÖF-Archivum. 2024.

² Lásd: *Karácsony Sándor: A magyar észjárás.* Magvető, Budapest, 1985: „...a kultúra megnyilvánulási formája mindig a nyelv” (322).

Ezért a mi döntésünk szempontja egyetlen egy volt: a beszélő anyanyelviségének egyedisége, annak magyarosságán belül. Ezt pedig csak az ép anyanyelviség képes meghallani. Semmiféle, tőle *elszakadt*, vagy azt *alábecsülő* nyelvészeti *szaktudomány*. Pontosabb így: semmiféle olyan nyelvészeti szaktudomány, mely az *ép* anyanyelviség meglétét és őrzését *önmagánál alább becsüli*, s ezért nem annak *építésén iparkodik*.

Az *anyanyelvi alapokat* és *beszélőket* nem védtelenül kitenni kell pl. *idegennyelv-oktatási hatásoknak*³, nem *média-inzultusoknak* kiszolgáltatni⁴, netán hamis *nyelvészeti-nyelvművelői elbizonytalanítás* megélhetési tárgyává alázni. A *kiérdemesült finnugrizmus latin álruhában*, „*antifinnugrista*” nyelvfejlődési *aknákat hátrahagyva most oldalog el a tetthelyről*⁵.

Nyelvészei önmaguknak és egymásnak írogatják olvashatatlan műveiket, fellengzős megemlékezésekkel ünnepeelve, felsőoktatási intézményekkel társulva a „*Magyar Nyelv*” *napjait*, ezeket és „műveik” kiadását *történelmileg edzett, fineszes-fortélyos rutinnal, simulékony lobbierővel*, közpénzekből megtámogatva⁶.

Eközben zavartalanul működnek a *fogalmi tintahalak*, nehogy tiszta víz kerülhessen a zavarosból a poharunkba. A *nyelvművelők* nem is a magyar anyanyelv-tulajdonosok ép anyanyelvére avatkoznak, csak „*a magyar nyelvet művelik*”. A „hiba” nem ez, hanem amit a nyelvész annak nevez. Még ha valamit *korhol*, majd időnként a „*nyelvfejlődést*” követve *engedélyez* is. Pedig *az ép anyanyelvére nem véletlenül „vét”*.

Orbán Viktor legjellemzőbb nyelvi hibája

Kezdjük a magyar miniszterelnök anyanyelvi dicséretét egy ilyen nem *véletlen nyelvi hibával*. Épp egy idegenszóban, amely az ő szakmáját jelenti. „*Poltika*”, halljuk tőle gyakorta, s tán még keresve se találánk hosszú pályája hangfelvételei közt „helyes ejtésű” „*politika*” szót.

Mintha zseniális gyakorlatával szemben *e szóval hadilábon* állna. Hazai *szakmatársai* a saját s ellenzéki oldalon – akik föl se merültek ez elismerés kapcsán – különleges (ön)tisztelettel, aggályos pontossággal ejtik a számunkra oly szent, négy szótagú „*po-li-ti-ka*” megnevezést.

Persze, *gyakorlás és idő* kérdése. Meg lehet tanulni helyesen ejteni, különösen ***szó-ta-gol-va***. Így ugyanis *tud a magyar anyanyelvű ember* ebben az *idegen szóban*, amelynek alkotórészei nem kezdenek „beszélni” a *magánhangzók magyaros, teljesértékű ejtésére figyelni*.

Más a helyzet a germán és a szláv szomszédságban. A német „*Politik*”-ban alapvetően a *második „i”-re* esik a *szóhangsúly*: „*Politi_k*”, amitől nem csak nyomaték kerül a szóvégre, de a hangsúlyos magánhangzó is megnyúlik a hangsúlytalanhoz képest.

³ MÖF-EKI Kétnyelvűségi Kutatócsoport: Anyanyelvépítő idegennyelv-tanítási modell magyarpárú nyelvérintkezés-kutatások alapján. 97–101. Magyarok XI. Világkongresszusa III., Egy békeképes nyelv- és kultúraelmélet felé. Magyar nyelv konferencia, Bp., 2024.

⁴ <https://moef.hu/mof-eki/makk/kozlesek/anyanyelvunk-aranyalfajaja/>

⁵ <https://mnyknt.hu/gyori-nagy-sandor-mi-a-baj-az-anti-finnugrizmussal/>

⁶ Lásd a *Collegium Fenno-Ugricum*, a *Tokaj-Hegyaljai Egyetem* és az *Anyanyelvápolók Szövetségének* kétestés erődemonstrációját 2024.11.27–28-án Budapesten (Városháza u.1.) „*a magyar nyelv napja köszöntése alkalmából*”, Szili Katalinnal, THE-rektoral, mindenféle díjas nyelvpolitikai tisztségviselővel.

Ugyanakkor van ennek a szónak a német nyelvterületen egy másik hangsúlyváltozata is. Ebben a „Polítik” első „í”-jére esik a hangsúly, amitől ez emelődik ki nyomatékkal és nyúlik is meg egyben a másodikhoz képest⁷.

Az oroszban ez az idegen szó a maga „pol’ítika” alakjával⁸ e második megoldáshoz hasonlít. Azzal a nem lényegtelen különbséggel, hogy a *szkíta érintkezés-történeti övezet* hagyománya szerint megtartja a szóvégi „a”-t, ami ezáltal a némethez képest meggátolja a hangsúlytalan „í” szóvégre, s ezzel további ejtési értékcsökkenésre jutását.

Merőben más a helyzet a magyarral. Szótári szempontból ugyan egyszerű lenne a dolog, hisz mi is tartjuk az „a” szóvéget, ám ez a *hangértéktartó magyar nyelvzenei szabály* értelmében *teljes megformáltságú „A” hang*, mely így annyit se gyengülhet, mint amennyit a „-tyika” véghangja gyengül egy hangsúlyos orosz „a” véghez képest (Lásd: „Moszkvá”!)

De mi nem indulhatunk ki szótári szempontokból, mert *a hangértéktartás nyelvzenei szabálya valamennyi beszédhangunkra érvényes*, akár hangsúlyt visel, akár hangsúlytalan. Ráadásul nálunk *a szóalkotó hangok közt is vannak illeszkedési szabályok*, amelyek *bizonyos hangszomszédságokat kizárnak*, ill. szomszédság-nehezítő hangok egymás mellé kerülésekor *egyebek közt a nyelvérzék hangszintű megoldásokat keres*⁹.

Az akadémikus nyelvelméleti dogmáktól függetlenül a *magyar nyelvi értésben és beszédben* nem csak a nyelvészetileg *elismertnél tágasabban és mélyebben érvényesülő nyelvzenei törvény vezérli a nyelvérzék*et. Olyan *többszintű jelentésképző(dési) folyamatok* is, amelyek *egységeinek a puszta létezését* a finnugrista-pozitivisták nyelvészet máig tagadja.

Ilyen alapegység a hang mint jelentéshordozó. A magyar hang ui. épp a *jelentéssel való töltöttsége miatt nem gyengülhet* úgy, ahogy pl. a német. A magyar hangok *nem önkényes* – nekik tulajdonított – *jelentéselemekkel vannak feltöltve*: „kézzel fogható”, „bőrfelületekkel, tenyérrel-talppal tapintható”, „nyelvvél ízlelhető”, „füllel hallható”, „orral szagolható”, „szemmel látható”, *teremtés-környezeti eredetű érzéketi tapasztalatok tömegével*, amelyeknek *az anyanyelvi egyedfejlődés keretei közt végbemenő nyelviesülését*¹⁰ a nyelvészet a pozitivisták dogma miatt egyszerűen nem kutatta.

A szó mint a *megszámlálható szókincs*¹¹ alapegysége *nem a hangok utáni következő szerves értelmi egység*. Az indogermanizmus, finnugrizmus, pozitivismus elkülönített ebben a tartományban „értelmes” (szótó, rag, jel, képző) és, csak az írás és olvasás céljaira szolgáló, nem értelmes egységeket (szótagok), de mereven tagadja azt a tényt, hogy a *korlátlan nyelvi jelentésszerkesztés rendelkezésére a magyarban a hang és a szó között sokféle szerves*

⁷ Lásd:St. 816. *Das Fremdwörterbuch*. Duden 5., Dudenverlag, Mannheim–Leipzig–Wien–Zürich, 2005.

⁸ Lásd: Sztr. 399. *Szlovar’ Inosztrannüh Szlov*. Izdatyel’sztvo „Rüsszkij Jázük”, Moszkvá, 1980.

⁹ Ilyen pl. az „influenza” idegenszói alak, melynek nyelvzeneileg javított „infulenzá” ejtését szótáraink *hibának veszik, és nem közlik*. (MÉKSZ, Akadémiai Kiadó, 2003:568)

¹⁰ Győri-Nagy Sándor: *Kultúrjelentések nyelviesülése: a hang és az érzet, a gyök és a képzet*. 152–173. Életünk. 2011/3–4. sz.

¹¹ Az indogermanizmus és a finnugrizmus nem ismerte föl, hogy a szókincs nem megszámlálható, hanem valójában végtelenített.

egység létezik. A 19. századi magyar gyöknyelvészet „gyök” néven foglalta össze e kisebb-nagyobb, nem is mindig szerkezetes, változatos szerepkörökben, ellentétes irányokban is bővülni képes egységeket¹². Ez a termékeny nyelvészeti irányzat azonban az indogermán nyelvészeti beavatkozás és a finnugrizmus térnyerése folytán fejlődésében megrekedt. Folytatása új, *szerves magyar nyelvészetünk* egyik legnagyobb kérdése.

Ezek a szerves egységek működnek ma is *tömörítő alkatú anyanyelvünk* hangzenei és jelentésképzési mélyrétegeiben akkor, amikor *nyelvérzékünk ösztönösen kezelni akarja a hozzánk került idegen szavakat*. Emiatt egyrészt *értelmes egységeket keres* a számára értelm(ezhet)etlen hangsorokban: az idegen szóban olyan szerves egységet próbál lelteni, amely társítható valamely gyökjelentéssorhoz. Másrészt emiatt is *hangplasztikai műtéteket* végez, hogy magyar szóként kezelhesse az idegent. Annak fölöslegessé vált elemeit akár ki is ejti, amivel a fölöslegesen hosszú idegen szót a magyar eszményi szóhosszra tömöríti.

Lássuk, *mit és miért* is tett a *miniszterelnök magyar nyelvérzéke* a „politika” szóval, hogy az az ő szájából következetesen „poltika”-ként hangozzék. Kétségtelen, hogy ebben az ő *kiválóan uralt, de általában inkább gyors beszédtempója* is közrejátszott. Ám az l→i váltás a két hangzó képzéshelyi távolsága miatt nem éppen egyszerű. A „l” *fogtó környéki, felső ínyi tapadó hangból* – az „i”-t előkészítő ajknyílás, a nyelvhat hirtelen feldomborodása és a nyelvcsúcsnak az alsó fogsorra feszülése miatt – egyetlen felpördülő, előrecsúszó, érintő hanggá válik: azaz magyartalanná torzul. Akkor már jobb, ha kiesik. Így két olyan hang kerül egymás mellé, a l és a t, melyek *képzéshelyileg sokkal közelebbek*, s mindkettő a felső fogsor mögött valósul meg, őrizve teljes hangértékét.

Ezzel a *hangtani műtéttel* egyben háromtagú lesz a szó, ami már megfelel a magyar „három igazság”-nak. De a „poltikus” megfelel egy sor nyelvünkbe került, jobbára görög-latin hátterű idegen szavunk háromtagúságának is. Ilyenek¹³:

taktikus
praktikus
statikus
misztikus
drasztikus
„poltikus”

Első ránézésre kiviláglik, hogy ezek az idegen szavak is hasonló szerkezetességet mutatnak, mint a magyar szókincs, ezzel pedig a magyar beszélők ezen idegenszói rétege is részt vesz abban a *bázishatásban*¹⁴, amellyel *az ép anyanyelvérzék kezelhetővé szab*, egyben *emlékezeti és felidézési csoportba sorol* minden nyelvi elemet, amely az anyanyelvi tudatba kerül.

A hosszú távú megjegyzés egyik feltétele (s a hangtani műtét másik célja) a jelentéstanilag és elemmozgatási szempontból „értelmes” egységek feltárása az eltárolandó szóban. A „*po-li-ti-kus*” szótag egységei közt nincs értelmes. A „*pol-tikus*”-ban viszont van, még ha álegység is.

¹² Lásd a Czuczor-Fogarasi-féle „A magyar nyelv szótárát” (1862–1874), mely ma az alternatív nyelvészet Bibliája.

¹³ Válogatás A magyar nyelv szóvéghmutató szótára (Papp F. /Szerk./, Akadémiai Kiadó, Bp., 1994) 435–436. oldaláról.

¹⁴ Bázisról, bázishatásról anya- és idegen nyelv-tanulásban, kisebbségi kétnyelvűségben: Győri-Nagy: MNY 1985/3: 342–348; Győri-Nagy: EDÉ 1980:71; Kelemen-Nagy: INYT 1982:97–105; Győri-Nagy INYT 1984/3: 80–85; ill. DUFU 1987/1: 14–22.

A „*pol-*” mind a magyarba bekerült idegenszói (görög, latin, nyugat-európai) rétegben, mind a magyar nyelv szerves gyökhálózatában „értelmes” társakra lel¹⁵, amelyek jelentéstani hálójukba fogadják és gondoskodnak a megmaradásáról.

A nyelvészek egy része nyilván mosolyog ezen a közelítésen, és „liberális”-nak nevezi, amin (túl) „megengedőt” értenek, de ideológiai alapjelentése miatt eleve visszautasítom. Ehelyett azt hangsúlyozom, hogy a nyelvészet kötelessége anyanyelvünk és anyanyelvi közösségünk iránt *nem a hibák keresése, a jelenségek minősítése, hanem az okok, működések megértése.*

A „nyelvi norma” meg a „nyelvi hiba” viszonya miniszterelnökünk beszédében

Amikor miniszterelnökünk a „*poltikát*” tanulni kezdte, már rég beleivódott a közoktatás-köznevelés minden rendű és rangú szereplője tudatába a *normatív nyelvészeti alaptétel*, hogy *a hiba a nyelvi normától való eltérés*¹⁶. Ez akkor a köznyelv, mint norma, és a *tájszólás, mint a normától való eltérés* megítélésére is vonatkozott.

Orbán Viktor beszédéből azonban máig nem sikerült kioltani az ilyen háttérű jelenségeket. Spontán megszólalásaiban vissza-visszatérnek *hangzójtési nyomok*, amelyek fölfedik *nyelvi táj hazáját* a nagyobb haza nyelvi hangzásvilágában is jártas hallgatónak.

A dunántúli „*Süttő/hüttő*” *nyelvjárási nagytáj jegyei* a legnagyobb természetességgel jönnek olykor a nyelvére. Büszke is lehet rá, hisz ez a tájék, mint minden más nyelvjárási tájunk, a nyelvészeti dogmatizmusok előtt olyan „szakszavakat” adott a magyar tudománynak, mint pl. a „*hüllő*”, stb.

Hogy ezekben a szavakban nem csak „*mássalhangzóvétség*” van, de „*magánhangzótorzulás*” is, az nem hiba megint, hanem *a magyar nyelv magasabb szintű zenei harmónia-törvényének* a megnyilvánulása. Így *segíti/segíti* egymást a *szózene* szintjén az *egymással összhangzó „magán- és mássalhangzó”*.

A hiba az, ha valakik még mindig összemoszák a *valódi hibát, az idegen gyökerű vagy szándékos anyanyelvrombolást a változatképződéssel* egy eszement norma kódében. Pedig *a normának a normalitás kéne a célja legyen*. A norma egyik alapja *a nyelvben lakozó szabályzó rendszer*, bármely szinten tárta is föl azt eddig a nyelvészetet. A másik a nyelvet birtokló *anyanyelv-tulajdonosi közösség a maga ép anyanyelvérzékeivel*. Ennek *életessége, hatóereje* minden nyelvműködési szinten figyelembe veendő. Ez *nem fel-* vagy *elismerés kérdése*, hanem a nyelvészeti szakma komolyan vehetőségét minősítő „*Gretchenfrage*¹⁷”.

A képes „képzavarokról” a miniszterelnök néhány szóláshasználata kapcsán

¹⁵ A lehetséges példák tömegessége és közismertsége okán itt a „bizonyítékok” sorolásától eltekintek.

¹⁶ Lásd: Horváth E.: *A hiba*. In: INYT, 1990/2., 45–51., ill. Győri-Nagy S.: *A nemzetiségi kétnyelvűség kutatásának helyzete és távlatai*. Előadasként elhangzott 1988. júl. 1-én az MTA Nyelvtudományi Intézetében. In: *A hungarológia oktatása*. 1988. II.évf., 3.sz., 3–14.

¹⁷ Goethe „*Faust*”-jára utaló „döntő kérdés”. Lásd: <https://de.wikipedia.org/wiki/Gretchenfrage>

Az ép nyelvérzék nem színtelen, szagtalan, íztelen műszabálytartás. Képekben, színekben, láttató eszközökben dúskál. Úgy „hagyományos”, hogy végtelen változati tárházából éppen a legelőbbit társítja egy „meglepő” kifejezéssel, ha az a célszerű.

Hogy az előbbiekre s a most szóba hozandókra egyszerre utaljak, idézem egy kedves újságíró barátom minapi – a Kommunista kiáltványt parafrázáló – „sziporkáját” napjaink egyik politikai eseményére, miszerint „*Kis sértett járja be Európát*”¹⁸!

Orbán Viktor is úgy él anyanyelvünk „paneljeivel”¹⁹, a szólásokkal, hogy bátran számol anyanyelvtársai millióinak értésbeli „együttműködésével”, közben olyan *mondandóközegbe* teszi ezeket, amelyben „népi” (=anyanyelv-közösségi) jegyeik mellett meglepő újdonságukkal is hatnak, ami csólátó ítések szemében akár képzavarnak is látszhat. Lássunk egy ilyet:

A „*termőre fordul*” népnyelvi „szóláspanelünk” jelentése „köznyelvi” „színtelen-szagtalan-képtelen”-re fordítva annyit tesz, hogy „*teremni kezd/elkezd teremni*”. Nyilván eredetileg fára, gyümölcsfára értették eleink. Mindkét kifejezésmód megképzí a *fa/gyümölcsfa* alanyt a jelentéskörnyezeti háttérben, de mindenki érzi, hogy a „*termőre fordul*”-ban egy „*termő fa*” jelentésű kép, egy „jelzővel képesített” megnevezés bomlik ki lelki szemünk előtt, egy *addig nem termő fa képevel szemben. A semleges tényközlés helyett egy kedves változásokép.*

Csak hogy Orbán Viktor nem gyümölcsfáról beszél, hanem autógyárákról: „*Új autógyárak fordulnak termőre*”, szól a teljes mondandóközeg. Aki bármi okból kötekedni akar, találhat kukacoskodni valót. Hisz „termőre” a fa „fordul”: a *gyümölcsfa terem*, az *autógyár termel*.

Ám *micsoda stílus-, hatás-, és anyanyelvtudás-beli különbség* van a kettő között! Csupán semleges közlésnek jó az, hogy „*új autógyárak kezdenek termelni*”. Míg íze, zamata van annak, hogy „*új autógyárak fordulnak termőre*”. Mint a jó gyümölcsnek. Hisz gyümölcs a jól végzett munka gyümölcse is! És gyümölcs a jövedelem, a jólét is, ami a termelésből, munkából származik. Ezek az „*áthallások*”, *képáttűnések* teszik izgalmassá, élővé ezt a fontos közlést, és töltik meg egyben új étellel ezeket a – panelként még a panelépítészeti korában sem elintézhető – anyanyelvi különlegességeinket.

Persze neki se mindig sikerül ilyen *anyanyelvi telitalálat* e szólásfordulatokkal sem. A settenkedő brüsszeli hátsószándékokat bírálva a hasonló természetű – természeti háttérű – „*szárba szökkenni*” kifejezést használta. Ez népnyelvi jelentésközegben *gabonafélék tavaszi „bokrosodása” idején megfigyelhető, hirtelen szárfejlődésre* utal. Azaz valami jó, kedves, kedvező, életjes jelenségre.

Amikor a miniszterelnök arról beszélt, hogy *a brüsszeli bürokratákkal résen kell lenni, „nehogy véletlen olyan gondolat szökkenjen szárba...”*, nem jóra, nem nekünk kedvesre, nem kedvezőre utalt. Ellenkezőleg: műveltségünket, szabadságunkat megkísértő, életellenes elemeszüleményre. Ezzel nyilván *nem a nyelvközösségi hagyomány jelentésközegé* szerint

¹⁸ Halasy-Nagy Endre nekem írt leveléből. (2014.11.25.)

¹⁹ O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások. Gondolat, 1976: Bevezető, 8. o.

használta a „panelt”. De *használta, és ezzel éltette. Vajon melyik közszereplő tette utána vagy előtte utoljára?!*

Így hibázni szabad. Az ép nyelvérzékét úgy táplálja meg az ilyen hiba, hogy egyben *felidézeti vele a hagyományos jelentésközeget* is. Összeméreti vele ezt a használati formát, és részben vagy egészben helybenhagyja, vagy elismerően napirendre tér fölötte. Magán az üzeneten azonban *nem a panelpor, a mindent egybemosó szürkeség* marad rajta, hanem éppen az *ébresztő, felfrissítő harmatcsepp*. További bátor anyanyelvi hibázásokat, miniszterelnök úr!

Orbán Viktor nyelvi erősségei

Mivel a magyar „poltikai” hagyomány szerint az állami vezetőket, legyenek akármekkora, küldetett zsenik is nemzetük dolgaiban, csak ütni-verní, büntetni szabad, dicsérni majd legföljebb holtuk után, itt engedjék meg nekem csupán *kevéske egyenes elismerés*.

Nem az olyan (köznapibb alakban is járatos), ám nemzeti önbizalmunkat hatásosan erősítő kifejezései miatt, mint a *„megy, mint a karikacsapás”*. Olykor ugyan engedményeket is tesz a „korlátozott kód” képviselőinek is (*„utálja a háborút”*), máskor azonban kiegyenlíti ezt már-már szakrálisba hajló nyelvi rétegekből valókkal (*„megfogadtuk”*), amelyek mögött már Petőfi sejlik (*„A magyarok Istenére esküszünk...”*).

S hogy milyen mély és egyúttal magas emberi dolgokra iskolázza népét ez a küldetett ember, azt minden tudományoskodás nélkül, hol lassan (de *nem „szótagolva”!*), magyarázó, olykor gyors, de mindig világos tempóban *közli velünk is, európai sorstársainkkal is*. Ilyeneket, mint *„Mi magyarok olyanok vagyunk, hogy azt mondjuk, amit gondolunk, és azt tesszük, amit mondunk”*. Isten tartson meg soká ezen az úton, Orbán Viktor!

Orbán Viktor kulturális üzenetei

Szólás- és közmondáskincsünk használatát O. Nagy Gábortól eltérően nem a „könnyebbség útjának”, nem egyszerű „paneltámasznak” tekintjük. Ha igaz a *„népi bölcsesség”*-panel²⁰ a szerző megfogalmazásában, akkor *Orbán Viktor egyik közmondás-alkalmazásában* ez úgy igaz, hogy *a magyar műveltség legpozitívabb „népi bölcsessége” értelmében* igaz.

Az „ezernapos” orosz-ukrán háború karácsonyi békével való lezárásáért tett magyar fáradozások kapcsán hangzott el miniszterelnökünk szájából az alábbi „továbbfejlesztett” magyar népi bölcsesség: *„Minden jó, ha jó a vége! A pesszimistáknak mondom: ha nem jó, akkor az még nem a vége!”*²¹

O. Nagy Gábornál ezt az alapközmondást így találjuk: *„Minden jó, ha a vége jó”*²², amit nem tőle ismerek, hanem otthonról, szüleim és a dorozsmai nép szájából. Úgy, ahogy a miniszterelnök mondta: *„Minden jó, ha jó a vége!”*

²⁰ Lásd: O. Nagy Gábor: 1976:15.

²¹ Orbán Viktor, Kossuth Rádió, Déli Krónika, 2024.12.14.

²² O. Nagy Gábor: 1976:717.

Itt azzal a lehetőséggel állunk szemben, amikor „magyarul” mindkét hangsúlyozási változat „jó”. Az O-Nagy-féle annyiban tesz eleget a *magyar előhangsúlyosság* követelményének, hogy a kötőszó után azonnal a „vége” szót teszi, hisz annak kell jónak lennie ahhoz, hogy „minden jó” legyen. Csakhogy a magyar nyelv nem „szórendekben”, azaz nem szósortok egymáson belüli fontossági sorrendjében gondolkozik, mint a kötött szórendű nyelvek, hanem *közlési szerkezetek* sorrendjében.

Márpedig a „jó a vége” szerkezetben a „vége” is ugyanabban a szerkezetben található, mint az őt megelőző „jó”, ami azonban a szerkezeten belül mégis csak a legfontosabb. Tegyen ellenpróbát, aki nem hiszi: cserélje „rossz”-ra a jót, és itt minden kétséget be is fejezhetünk.

A „jó a vége” azonban annyival jobb a jónál is, hogy olyan nyelvezeti ritmusba ágyazza a „jó”-t, amelyből annak nem kell magasan kiugrania, hanem a kötőszó utáni csúcsról természetes eséssel lejt a kifejezés „a vége” felé, melyben sem a határozott névelő, sem a hangsúlyviselő „vég-” gyök nem emelkedik a „jó” fölé, ám az „-e” hangsúlytalan birtokjellel szépen „végkicseng”, ami *megnyugtató végkicsengés*, ahogy ez a magyar mondathangsúlyi viszonyoktól elvárható.

A miniszterelnök tehát újlag *jobban követi az ép magyar nyelvérzék szabályait, mint egyelőre egyeduralgoló nyelvelméletünk*. Itt nem akarok „nyelvezeti” törvényeink máig föltáratlan működéseiről, az *ép anyanyelvérzék*²³ *nyelvészeti-helyreigazító felszínre jutásáról* értekezni, mert van még egy *műveltség-életteni üzenet* is, amelyről szót kell ejtenünk. Ez pedig nem kisebb jelentőségű dolog, mint a *ránk fogott „magyar pesszimizmus” magyaros cáfolata*.

A miniszterelnök u.i. egyáltalán nem borúlátó végkicsengéssel használta ezt az ilyenképp amúgy sem egykönnyen használható közmondásunkat. Hiszen a „panelhez” ezt fűzte hozzá: *„A pesszimizmistaknak mondom: ha nem jó, akkor az még nem a vége!”*

Idézni kell Karácsony Sándor zseniális beszédzólam- (= *beszédzenei*) elemzését, amelyben zenei nyelvezettel *szólalomokra* tagolja egy közmagyar ember megszólalását²⁴. Orbán Viktor így fogalmaz: *„A pesszimizmistaknak mondom/ha nem jó/akkor az még nem a vége!”*. Három szólamegység, mint a magyar igazság. Egyetlen nyugodt közlés, azzal a csúcscsal, hogy kinek mondja. A középső szólalom már ereszkedik. Az utolsó pedig úgy közöl, a beszédlejtés legalsó szintjén, hogy *abban meg lehet nyugodni*. Mert az úgy van: annak úgy kell lennie! *Ez a magyarul tudás. Nyelvileg is, műveltségileg is*. Mutasson jobbat, aki tud, barátaim!

Dr. Győri-Nagy Sándor PhD
nyelvész-kultúrókológus, ny. tszv. egyetemi docens

²³ Győri-Nagy Sándor: *Az ép anyanyelvérzék kontrollja a nyelvtervezés fölött, mint anyanyelvi stratégia*. (A *Világmagyarság* anyanyelvi folyóirat I. évfolyamának 1–2. száma tiszteletére). 233–242. In: Magyarok XI. Világkongresszusa III., Egy békeképes nyelv- és kultúraelmélet felé. Magyar nyelv konferencia, Bp., 2024.

²⁴ Karácsony Sándor: *A magyar észjárás*. Magvető Kiadó, Budapest, 1985. 242–252.